

Quo vadis, HAM radio?

Petr Prause, OK1DPX, dpx@seznam.cz

Hned na začátku předesílám, aby mi bylo rozuměno: Nechci zatracovat HAM hnutí, v žádném případě nad ním nechci dělat kříž. Chtěl bych se však dobrat kofenů, zjistit co nám nejpodstatnějšího z dědictví po našich předchůdcích zůstalo.

A na tom dál stavět.

Radioamatéři byli dlouho výjimeční v tom, že jako jediní ze soukromých osob měli v kapse „glejt“ na vysílání. Jenže dnes už má prakticky každý člověk v kapse mobil, vedle toho lze komunikovat nejrůznějšími způsoby přes počítač. Proč by se tedy měl běžný uživatel namáhat s nějakými zkouškami na vysílání, když ho jeho mobil plně uspokojuje? **Vysílání nebo přesněji přenos informací, vzájemný mezilidský kontakt na dálku, se stal všední záležitostí.**

Přesto se ještě dnes každoročně pár lidí najde, co se ke zkouškám na „koncesi“ připravují. Bylo by zajímavé zjistit, co je k tomu vedlo. Další otázkou pak je, kolik z nich se doopravdy aktivně radioamatérskému vysílání věnuje. Obojí by chtělo důkladně a zodpovědně prozkoumat.

Unikátní a skvělou byla akce Svazarmu v šedesátých letech, kdy si teenageři mohli levně pořídit OL stanici a věnovat se telegrafnímu vysílání. Byla to do určité míry náhražka tehdy ještě málo dostupného telefonního spojení. Do dneška tady po nich zbyla věková vrstva perfektních operátorů – telegrafistů.

Již mnoho hamů si splnilo svoji touhu a má doma moderní transceiver - pěkný přístroj s mnoha tlačítky, barevným displejem a pořádným výkonem. Jeho vlastnictví je často otázkou prestiže vůči okolí: rodině, sousedům, kamarádům. Konečně si mohou sednout ke svému vysněnému transceiveru, mačkat tlačítko a do mikrofonu vykřikovat síkjudýx.

Tito hamové jsou přesvědčeni, že právě dosáhli vrcholu. Jenže mnozí z nich pak udělají už jen pár spojení, bednu odloží a víc nepoužívají. HAM rádio je fakticky přestalo zajímat.

Jak je to se mnou? Taky jsem si koupil bedýnku s barevným displejem, jsem ale jen skromný ham, takže ta moje má jen velikost autorádia. Moc spojení jsem s ní neudělal. Když už si občas zavysílám, tak se hlavně těším technickými finesami, které mi můj ICOM přinesl. Převážně se však věnuju stavbě nejrůznějších doplňků. Mám bezšňurové sluchátko, bezšňurovou pastičku, výkonový atenuátor, optický indikátor naladění, speciální anténní tuner. Vyvinul jsem řadu klíčů a pastiček. Vše home made, vše popsáno v OK QRP INFO a na webu. Jenže ani tato všechna udělátka mě nepřiměla k tomu, abych častěji vysílal. Uspokojuje mě, že jsem něco vymyslel, postavil, odzkoušel, popsal. Ale abych navazoval stovky a tisíce QSO, honil body do soutěží, sbíral diplomy, to mě jaksí nepřitahuje. Tím to neberu ostatním. Pro některé to může být celoživotní náplň. Když je to baví, ať se honí za barevnými papírky. „Lidé jsou prostě různé“, někdo má rád holky a jiný si raději pochutná na vdolcích.

Dnešek našim dětem a vnukům nabízí dříve netušené možnosti jak trávit volný čas. Jejich počítače a ještě víc chytré telefony v jejich kapsách jsou pro ně modlou. Co jim místo chatování, selfiček, pokémonů a dalších atrakcí můžeme nabídnout my?

Když děti (někdy skoro násilím) přitáhneme k účasti na našich akcích – třeba na Polním dnu mládeže - tak sice udělají pár spojení, možná i slíbí, že se zúčastní i nějakého dalšího závodu, jenže na něj už často nepřijdou. Nejen soutěžní provoz, ale ani spojení v otevřeně řeči je nelákají, jak se lze přesvědčit poslechem dědků na bandech při SSB provozu nebo na FM převaděčích.

Děti ještě tak zajímají různé atraktivní pokusy, kde létají jiskry, ničí se součástky, repráky burácí na plné koule.

Čím se od sebe liší typický uživatel mobilu od koncesionáře? Ten první neví o funkci té věci, co má v kapse, vůbec nic. Ten druhý nějaké ponětí má, a taky si dokáže něco z oblasti radiotechniky ubastlit a smí to pak používat.

Radiotechnika je čím dál složitější. Jako si dnes už nikdo nestaví z jednotlivých součástek počítač, tak i stavba vícepásmového transceiveru v domácích podmínkách je už prakticky nereálná. Sem - tam si někdo troufne na stavbu výkonového zesilovače, nebo nějakého drobného doplňku.

Některí z nás se realizují ve stavbě jednoduchých nebo jen trochu složitějších, nejčastěji jednopásmových transceiverů s malým výkonem a v navazování spojení s nimi. Je v tom pokus vrátit se v čase zpátky - do doby, kdy si každý ham musel svoje rádio sám postavit a vyšolichat. Navázaná QSO pak jsou odměnou za vytrvalost a potvrzením získaných vědomostí. Tento způsob seberealizace má význam v tom, že je snadno dosažitelný, součástky jsou běžně ke koupi, lze pracovat i se staršími. A zkušenosti z takové stavby jsou neocenitelné. Peter Zenker, DL2FI, napsal zlatá slova: „Im QRP-Bereich läßt sich so schön und preiswert experimentieren...“

Skvělá je kombinace QRP a pobytu v přírodě. Program SOTA a další přinášejí zdravý pohyb, kontakt s přírodou, zajímavou instalaci vysílacího zařízení a odvysílání malého množství dat. Jenže ani tato atrakce není pro mladé zajímavá. Proč by se plazili někam do kopců, když pokémony mohou lovit kdekoliv cestou do školy?

Část hamů se věnuje stavbě antén, někteří i v experimentování s nimi. Ve stavbě magnetických smyčkových antén, případně anténních členů s minimálními vnitřními ztrátami se lze dost vyřádit. Nejnověji k tomu přistupuje možnost měření vysílacích charakteristik antén pomocí dronů. Další zajímavou aplikací je využití 3D tiskáren pro nejrůznější účely, včetně amatérského rádia. Jsou to takové jiskřičky naděje pro budoucnost.

Těmto aktivitám se systematicky již víc jak čtvrt století věnuje zpravodaj OK QRP klubu. Dokonce zde spontánně vzniká klub odběratelů papírového vydání zpravodaje OK QRP INFO. Jsou v něm ti nejvěrnější čtenáři OQI, kteří dokáží ocenit a využít unikátní vlastnosti papírového magazínu. Vždyť přece odebrání papírového OQI je exkluzivní záležitost!

Těžiště radioamatérského vysílání se zvolna přesouvá k přenosu dat. Některé hamy baví navazovat spojení digitálními způsoby komunikace, které umožňuje dělat spojení na velmi velké vzdálenosti (EME), při signálech hluboko pod úroveň šumu (např. JT65HF), přičemž ani není potřebná znalost morse (srdce mi krvácí, když to píšu...).

Zajímavou možností je přenos dat z HAM družic, balónů, z měřičů nízkých teplot apod., s jednoduchou telemetrií pomocí morse. Má to tu výhodu, že pro příjem dat o výšce, teplotě atd. není potřeba mít vedle sebe PC. Těch pár dat se přepisuje z telegrafního pípního ručně. Je to i zábavnější než sledovat výpisy na displeji. A hlavně, zařízení vychází jednodušší, menší, lehčí, neboli snadněji zhotovitelné.

Stejně tak při stavbě přístrojů pro nevidomé lze displej nahradit zvukem – data jsou sdělována telegrafní abecedou. Tento princip může být ale vhodný i pro vidoucí uživatele.

Radiotechniku lze dnes aplikovat v ovládání výukových, průmyslových a zábavných aplikací, modelů robotů, doplňků ke stávajícím zařízením. Tyto přístroje si může kdokoli postavit i bez "koncese" (přesněji: sestavit z koupených modulů). Příkladem je IQRF, bezdrátová technologie pro ovládání chytrých věcí, domů, měst.

Hackerspace může někoho odstrašovat, někoho lákat svým názvem. Skutečnost je taková, že se jedná o aktivitu vyspělejších jedinců, kteří samostatně či v týmu se pokouší

řešit netradiční témata z nejrůznějších oborů – včetně elektroniky a radiotechniky. V tomto je výrazná šance pro budoucnost, ovšem již značně náročná na vědomosti.

Každá doba funguje jako síto. Dnes stačí většinou facebook, chatování, selfička, PC interaktivní týmové hry, pokémoni. Tito lidé sítím zábavy propadávají.

Jen malé množství jedinců sítím nepropadne. Ti si cestu k elektronice a radiotechnice, a obecně k jakékoli tvůrčí činnosti našli, i když to nemají jednoduché.

Za několik málo desítek let tady z nás, dnešních koncesionářů, zbyde jen malý zlomek současného počtu. Když to jen trochu zjednoduším, tak to bude pár nostalgiků s krystalkami s voštinovými cívkami, na nichž se budou pokoušet zaslechnout poslední rozhlasové stanice s retro muzikou. S elektronikami model 1940 se budou pokoušet o telegrafní spojení s posledními QRP souvěrci. **Radiotechnika dosáhne jistého vývojového stupně a na něm ustrne, asi tak jako se dnes už nikdo nezabývá dalším vývojem a technologií výroby halaparten a palcůtů.**

Mezitím se objeví další nová lákadla, přijdou úplně nové aktivity z jiných oborů mimo radiotechniku a elektroniku. Budou to nanotechnologie? Mikrobiologie? Něco úplně jiného?

Takže je tady zásadní otázka: Co zachovat ze současné podoby HAM rádia, a co nechat vyhnít. Lze to nějak cíleně ovlivňovat, nebo bude lepší nechat tomu raději samovolný průběh?

Pro nejbližší budoucnost vidím šanci pro HAM radio v experimentování. Měli bychom sázet na zvědavost mladých. Měli bychom je vést ke zkoumání, jak věci fungují. Zkoumat vlastnosti součástek, vlastnosti nových zapojení, vlastnosti nových software, naučit je hledat pro ně netradiční využití. Naučit je vytvářet nová zapojení, nový software. Hledat řešení pro nové výzvy a problémy.

„Koncese“ je pak vhodná k tomu, legálně si v provozu ověřovat jak se moje zařízení, moje úprava osvědčuje.

Milí čtenáři, máte-li k mému textu nějaké připomínky, doplňky, dodatky, dotazy, tak sem s nimi!

Pište na dpx@seznam.cz !!!

Ham History BY DICK SYLVAN, W4C8T

DO YOU REMEMBER THE NATIONAL NC-340P RECEIVER? IT WAS MANUFACTURED BACK IN 1947-48 AND WAS MADE IN THE USA.